

LA REVISTA

QUADENRS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY III. NUM. XXXV - MARÇ XVI-MCMXVII

Número solt, 20 cts.

SUMARI

La productivitat de la industria a l'endemà de la guerra, per JOSEP M. TALLADA.—Fisiologia de la Educació pel ritme, per AUGUST PI SUÑER.—Una lliçó i un programa, per J. M. LÓPEZ-PICÓ.—Poesía anglesa: Montserrat, trad. de MIQUEL FERRÁ.—Les llengües clàssiques, per J. FARRÁN I MAYORAL.—Poesía Catalana: Hora foscant, per LLORENÇ RIBER. L'incerta espera, per RAMÓN DE CURELL.—Lletres: Junior, Lluís Bertràn i Pijoan, per CARLES SOLDEVILA. Meditacions sobre la Arquitectura d'En Joaquim Folch, per MARTÍ CASANOMAS.—Arts plàstiques: Visites i indicacions, D'una etzevara, per J. M. JUNOY.—Crònica, Exposicions: Sermaise Perillard, per V. C.; Rafel Sala, per M. C.; Domenec Carles, per M. C.—Dietari espiritual.

**ADMINISTRACIO: CORTS CATALANES, 613, BAIXOS
BARCELONA**

Un poeta ha dit la paraula, per RAFAEL MARQUINA.—La cura dels malalts en la cultura dels pobles, per D. MARTÍ JULIÀ.—Direccions literaries, per JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ.—Poesia Catalana: Paternitat, per GUERAU DE LIOST. De la posta, La feixa rompuda, Pluges de Maig, per FELIP GRAUGÉS.—Lletres: La Novel·la, per ALEXANDRE PLANA. El centenari Shakespeare-Cervantes, per LL. NICOLAU D'OLWER. Remembrances, de Paul M. Turull, per MARC FERRER.—Arts plàstiques: El que crec de Josep Obiols, per ESTEVE MONEGAL. Les tècniques de la obra d'En Josep Obiols, per FRANCESC VAYREDA. Josep Obiols, per MARTÍ CASANOVAS.—Crònica: Enric Galwey, per M. C.—Dietari espiritual.

OFRENA

Revista gràfica mensual catalana

Suscripció anyal: 5 ptes. Número solt: 40 cts.

Redacció i Administració: Corts Catalanes, 550, 2.^{on} 1.^a

VELL I NOU

Revista quinzenal d'Art

Suscripció trimestral: 1'50 ptes.-Núm. solt: 30 cs.

Redacció i Administració: Corts Catalanes, 613

PUBLICACIONS DE «LA REVISTA»

Administració: Corts Catalanes, 613 b.

LLIBRES APAREGUTS :

RAMÓN RUCABADO

Els editors i la llibertat de l'art

JOSEP ARAGAY

La pintura catalana contemporania. La seva herència i el seu llegat

CLEMENTINA ARDERIU

Cançons i el·legies

JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

L'infantament meravellós de Schahrazada

MIQUEL POAL AREGALL

Mots plaents i desplaents

ANTONI ROVIRA I VIRGILI

El Nacionalisme

JOAQUIM FOLCH I TORRES

Meditacions sobre l'arquitectura

EN PREMSA :

JOSEP CARNER

Les planetes del verdum o el verdum ensenyat

AVIAT :

L'obra d'Isidre Nonell

Hi han en preparació obres de J. Farran i Mayoral, Eugeni d'Ors, Joaquim Folguera, Alexandre Plana, Carles Riba, Esteve Monegal, Martí Casanovas, Josep M. de Sagarra, etc.

ESCOLA D'ART

DIRECCIÓ: IGNASI MALLOL

PINTORS : ESCULTORS
ARQUITECTES : ENGINYERS

C. CUCURULLA : IV : II

PUBLICACIONS DE «LA REVISTA»

Col·lecció de lírics mundials

Dintre pocs dies apareixerà el primer volum de la col·lecció

Venus i Adonis

de W. SHAKESPEARE

*Trad. de M. Morera i Galicia
Prefaci de Josep Carner*

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY III. — N.º XXXV — MARÇ 16, 1917

LA PRODUCTIVITAT DE LA INDUSTRIA A L'ENDEMA DE LA GUERRA

Per a tot director d'una industria hi ha un valor que deu vigilar constantment, brújula que'l guía cap a l'èxit econòmic. Aquest valor és el coeficient de rendiment. En general podem definir-lo com una relació entre l'activitat útil i l'activitat total esmerçada, donant a la paraula activitat un sentit general que permeti aplicar la definició al treball dels homes i al treball de les màquines. Aquest rendiment és avui dia petitíssim, a pesar dels perfeccionaments tècnics. La màquina de vapor, per exemple, dóna un rendiment tan petit que, segons frase feliç d'un enginyer, no ha de trigar a anar a fer companyia en els Museus a les eines de l'home de l'edat de pedra. Les hores de jornada en les fàbriques són hores de treball nominal. La jornada real de treball és molt més petita, ja que, ademés de la serie d'esforços inútils que fa un treballador, hi ha el temps que aquest voluntaria o involuntaria-ment perd. Si no fos així, no s'explicaríen fets com el d'augment de producció en fàbriques en què s'ha disminuït el nombre de hores de treball.

La pressió de la guerra deu haver donat lloc en els països bel·ligerants a la adopció de mètodes per a intensificar la productivitat del treball. Quan la pau retorni, segura-

ment sabrem coses molt interessants que la necessitat del secret i la falta de comunicacions espirituals ens fan ignorar.

Mes, sinó del fet, comença ja a parlar-se de ço que deurà fer-se a l'endemà de la guerra.

Parlant del futur és sempre exposat. Mes quelcom pot presumir-se del que passarà. Una falta extraordinària de mà d'obra serà la característica de l'industria en molts anys, produïda per un cantó per la mort o invalidesa per al treball de centenars de milers d'homes, i per altre per la tasca immensa que a tots se presentarà de reconstruir el destruït: vapors, ferrocarrils, ciutats, fàbriques.

Paralel·lament an això, vindrà a complicar el problema les noves relacions econòmiques entre les nacions. Se parla de que a la guerra de les armes seguirà una guerra econòmica. Els seus caràcters se presenten indeterminats, tant més quan és incert el resultat final de la lluita armada i, segons sigui un o altre dels grups de bel·ligerants el que triomfi, variaran les formes de la lluita comercial. Mes, en resum, tot ha de reduir-se a formes de competència comercial i industrial, a produir bé i barato. Aquella nació que consegueixi augmentar més els coefi-

cients de rendiment, aquella triomfarà. Fem algunes consideracions sobre quelcom que pot fer augmentar dits coeficients.

* * *

L'introducció de la divisió de treball en la indústria i el maquinisme permeteren utilitzar forces que per llurs condicions especials no podien competir amb les de l'home adulte. Però, si les diferències que'l sexe i l'edat donen a les condicions productores dels homes eren evidents i aviat s'adaptaren a diverses formes de treball, no s'ha prestat igual atenció a que dintre d'una mateixa edat i sexe existeixen en els individus condicions especials, intrínseques, que'ls fan més predisposats a exercir una classe determinada d'activitats. L'elecció d'ofici es fa avui d'una fàisó empírica. Caldria, doncs, lograr que cada individu exerceixi aquell treball per al qual ses condicions físiques i psíquiques el predisposen. Emerson ha dit: «No és la terra ni el clima, sinó la Psicologia la que permet que un agricultor obtingui cinc vegades més patates de una finca que la xifra mitja corresponent a la seva comarca». Sots la seva forma paradòxica, aquesta frase planteja bé el problema.

El desenrotllament del maquinisme, si bé ha produït una disminució en la quantitat de treballadors necessaris a una determinada tasca, no ha disminuït, per ço, l'importància de la mà d'obra. No pot negar-se, per tant, que pot originar-se una millora qualitativa i quantitativa en la producció, per una millor adaptació de les diverses aptituds a les diferents tasques industrials.

* * *

Una major productivitat de la mà d'obra pot obtenir-se també per altre procediment. Un estudi detingut de les formes de treball pot permetre l'introducció de variacions en dites formes, produint-se resultats veritablement inesperats.

Un primer aspecte de la qüestió és el disposar el treball en forma de que's disminueixi la fatiga que'l treball ocasiona i que,

conservant-se l'obrer amb una major energia, no's produeixi en les últimes hores de la jornada la disminució de productivitat que s'observa ordinàriament. És interessantíssima, en aquest aspecte, la influència que exerceix la adaptació del treball a un ritme, el que en molts casos, no sols disminueix la fatiga que produeixen esforços desordenats sinó que origina una major productivitat. I això no sols quan per ell se tracta de fer coincidir varis esforços aïllats (posant cables elèctrics subterranis) sinó també quan el ritme excita a no parar en l'esforç. El llibre de Carles Bücher «Arbeit und Rhythmus» és encara el més interessant que sobre això s'ha escrit.

No obstant, aquí jo entenc referir-me més als estudis de F.W. Taylor, els quals encara que daten de varis anys, sols ara comencen a ésser divulgats. Les bases del sistema són les següents:

1.ª Desenrotllar, per a cada element de treball de l'obrer, una ciència que reemplaci als antics mètodes empírics.

2.ª Especialitzar, formar i entrenar a l'obrer, en lloc de deixar, com fins al present, que ell escolleixi l'ofici i que ell l'aprengui com vulgui.

3.ª Vigilar a cada home per a assegurar-se que fa el treball segons els principis establerts.

4.ª Repartir, per igual, la responsabilitat i la tasca entre la direcció i els obrers, encarregant-se la direcció de tot el que sobrepassa la competència d'aquests.

La preparació dels mètodes científics de organització del treball requereix un estudi molt detallat, i que sols especialistes poden realitzar, dels diversos moviments elementals que l'obrer realitza, veure quals d'ells són necessaris, cronometrar les diferents operacions, estudiar disposicions, formes i dimensions dels útils empleats, estudiar el grau de fatiga segons la diversa intensitat del treball, posició que deu ocupar l'obrer respecte als útils o materies sobre què opera, etc.

* * *

Quina actitud pendrà el proletariat davant l'introducció dels nous mètodes de treball?

Les noves idees no han arribat encara a la discussió dels proletaris, unes veus aïllades, (vegi's el llibre del sindicalista Pouget *L'organisation du surmenage*) permeten preveure una actitud d'hostilitat.

Creien els obrers que tot augment en la productivitat dóna, per conseqüència, un nombre menor d'obriers empleats. Aquesta creencia s'exteoria en forma violent al principi de l'introducció de la maquinaria a l'industria.

Per altra banda, l'idea sindicalista del sa-

botatge contrasta també amb les idees que ens ocupen, sobretot el sabotatge, molt extès, de produir el més lentament que la vigilància patronal permeti.

El contrast entre les dues concepcions és massa evident per a que deixem d'apuntar el que pot ésser en l'esdevenidor una dificultat.

Mes la guerra actual és un fet tan gros, remou de tal manera els fonaments de nostre pensament i de nostra organització, que és impossible endevinar la modalitat que després de ella pendrà l'evolució de les societats humanes.

JOSEP M. TALLADA

FISIOLOGIA DE LA EDUCACIO PEL RITME

S'ha fet de uns anys ençà en nostre país forta propaganda en pro de la gimnàstica rítmica, segons els mètodes que instaurà Jacques Dalcroze, mes els èxits fins avui coneguts no estàn, potser, en relació amb les virtuts de l'objecte. A més, la gimnàstica rítmica és sols una part dels possibles mètodes de educació pel ritme.

¿Però, aquesta gimnàstica rítmica, què és? Els uns l'han propagada com un medi més de gimnàstica; una gimnàstica que's fa en un ambient artístic i que donarà força, suavitat, elasticitat, elegància als moviments. Altres han dit que era un exercici de fons primordial estètic, una mena de dansa que, sistemàticament aplicada, ajudaria al desenrotllament orgànic i afinaria les aptituds artístiques de l'esperit. En realitat, presenta la gimnàstica rítmica un i altre de aquests dos aspectes, però, des del nostre punt d'esguard—que, com veurem, els lliga tots—hem de ser més modestos: direm que la gimnàstica rítmica és solament un medi de crear nous reflexes i de crear noves vies nervioses, perquè tot reflexe—i tant més com més complexe—obra nous trajectes en els centres nerviosos. Anem, primer, a donar un cop d'ull sobre la doctrina dels reflexes.

Hi ha reflexes simples, sempre inconscients, i n'hi ha, a l'altre extrem, de molt complexes, que foren en un primer temps actes perfectament conscients. Entre els primers contarem, com exemple, el reflexe rotulià; entre els úl-

tims, mil actes automàtics: el caminar, l'anar en bicicleta, el tocar el piano, el parlar mateix. Són actes que, primerament fills de l'atenció, s'han fet després del tot automàtics. Els reflexes formen part de la vida psíquica; ja veurem com. El pensament moltes vegades és un pur reflexe: divaga sovint nostre esperit sense que es dongui compte de la seva existencia ni del que fa, i actes de tota mena—aparentment atents—que haurem complert en certs moments, hauràn estat fills d'un automatisme sense rastre en la nostra consciencia.

No s'ha de confondre, doncs, intel·ligencia amb consciencia, com sovint es fa. Es puja insensiblement com en una gama des del reflexe més groller fins l'acte intel·lectual més complicat. En canvi, resta sempre per resoldre el misteri de la consciencia. Psiquisme n'hi ha en l'acte de fregar-se la pota cauterisada la granota de l'experiment de Pflüger; n'hi ha com pugui haver-n'hi en l'acte conegut i volgut de evitar un perill. Cal, doncs, limitar perfectament els termes per a que poguem entendre'ns.

Hem dit repetidament en altres llocs que fins en el més vegetatiu de l'activitat fisiològica, coordinacions motrius digestives, per exemple, les coses es produeixen com si una voluntat, una consciencia, presidissin els fenòmens. Acabo de citar l'exemple de l'experiment de Pflüger: digueu-me què faria més la granota en la seva integritat funcional, del que fa la granota decapitada. Se li cauterisa una cama amb un

àcid fort i el moviment defensiu—de treure's el que la molesta—n'és el resultat. De la mateixa manera, tirem aigua calenta a un cristallizador on s'hi trobin granotes decapitades i les granotes salten, fugint de l'aigua, com si fossin granotes normals. Aquí els reflexes se condueixen intel·ligentment.

Encara en aquests exemples es podria argüir que es tracta de actes primitivament voluntaris que s'han fet automàtics, d'una memòria, diem-ne medular, que conserva rastres de fenòmens primitivament conscients. Però és que—jo us contestaré—en tots els reflexes que's produeixen per l'acció d'estímuls naturals hi trobareu aquesta adaptació a l'objecte; fins en els reflexes purament orgànics, vegetatius. En les meves recerques sobre les coordinacions i adaptacions funcionals, primer de la motricitat digestiva, després de les funcions totes, he donat exemples nombrosos de aquesta adaptació, no en puc dir finalista (perquè calificar això d'aquesta manera representaria suposar resoltes altíssimes qüestions filosòfiques que no ho estan encara) però sí de adaptació adequada per al més perfecte compliment de la funció. ¿Què és més que una adaptació exquisita el reflexe pilòric, que's produeix de diferent manera segons la quantitat, la consistència, la composició, la reacció del suc gàstric? ¿Què és l'inhibició de la secreció urinària que ha pogut provar el meu company Bellido al venir la distensió vesical? ¿Què l'esforç inspiratori al produir-se el pneumotorax observat per Head? ¿I què tants i tants altres exemples? De això en deduirem que, no sols els reflexes bulbo-espinals sinó els reflexes vegetatius, simpàtics, es produeixen com si hi intervingués una intel·ligència, un d'aquells *archeus* de què ens parlaven els aniministes del Renaixement.

Això es veu més clar encara des dels treballs fonamentals de l'escola de Pawlow. L'il·lustre fisiòleg rus ens ha ensenyat que existeix una relació estreta entre l'intel·lectual i el vegetatiu. Hem d'exposar els seus descobriments dividint-los en dos parts diferents cronològicament: la noció del suc psíquic i la producció dels reflexes condicionats.

Pawlow s'ocupava modestament d'estudiar la digestió gàstrica, valent-se del seu mètode d'aislament del petit estómac, progrés tècnic de tanta importància que li permeté observacions precises com no s'havien fet mai i que li

valgué el descobriment meravellós de la influència de l'apetit sobre la secreció gàstrica. En efecte, estudiant les condicions de producció del suc, véu que, no sols l'arribada de menjar a l'estómac ocasionava la secreció de suc en l'estómac petit, sinó que exercia la mateixa acció el que anomenà repàs fictici. A un gòç, a més del petit estómac, li practica una fístula esofàgica, de manera que tot el que ingereixi li surti per aquesta fístula, quedant sempre buit l'estómac. Doncs, bé; el gòç, en aquestes condicions, a l'empassar-se un aliment que li agradi, aliment que torni a sortir tot ell per la fístula, produeix suc gàstric actiu, com si aquest aliment hagués de ser digerit. En efecte la representació de l'aliment és prou per a provocar la secreció del suc que l'autor anomenà *psíquic*.

L'adaptació és perfecta perquè, segons se probà ulteriorment, la composició i l'activat enzimàtica del suc varia segons la naturalesa de l'aliment. Heus-aquí, doncs, un exemple més de l'adaptació funcional de què parlàvem.

En relació amb això s'hi troben els reflexes condicionats que directament ens interessen pel nostre tema. Acabem de veure que es produeix el suc psíquic per la representació de l'aliment: aquesta representació bé sabeu tots que ve de les seves condicions sensorials: olor, temperatura, suavitat al tacte, gust, etc. Aquestes condicions sensorials, o altres que's donguin artificialment, provocaràn els reflexes; aquests són els anomenats reflexes condicionats. Pawlow els ha estudiat amb la secreció salival, més còmoda de seguir que la secreció del suc gàstric. La saliva se produeix també amb abundància a l'ingerir o al representar-se un menjar succulent; no ve d'altra cosa la frase vulgar de «fer-se aigua la boca». Donem a un animal un menjar que li agradi i se produirà una abundant secreció de saliva; fem-li oïr —és un pas més— aquest menjar agradable i la secreció salival se produirà també, ja que la olor li despertarà la representació d'allò que li agrada. Més encara: donem un caràcter sensorial artificial a la ingestió i al reproduir-se aquest caràcter vindrà també la secreció: això és el reflexe condicionat. Acostumem a l'animal a que, al menjar un repàs que l'atregui, soni una campana d'un tò i un timbre constant, o un diapassó, o a que vegi un color, o a gratar-li o pessigar-li un punt determinat del seu còs, i una vegada l'hàbit s'hagi es-

tablert i s'hagi relacionat aquesta nota sensorial amb la representació del menjar, cada vegada que nosaltres reproduïrem aquest caràcter—la senyal—vindrà la resposta secretora, amb una especificitat absoluta i sorprenent per lo precisa.

¿Veieu com els reflexes condicionats no surten de l'ordinari i com encaixen perfectament en les lleis generals dels reflexes? Són encara un exemple de l'adaptació a l'objecte propi dels actes inconscients, com ho és dels conscients, i un cas de producció educativa de nous reflexes; reflexes de resposta secretora, a diferència dels que havien siguts estudiats fins ara i dels que constitueixen la base de la educació pel ritme que són reflexes de resposta motriu.

Els reflexes condicionats—amb no tenir res del misteriós i extraordinari que se'ls atribuï al principi i amb ser uns modestos reflexes d'una certa complexitat com tants altres—ens seràn d'una gran utilitat com exemple. Veurem que el que fa la gimnàstica rítmica és equivalent al que's veu en els experiments de Pawlow.

La sola diferència està en que en els reflexes condicionats se tracta d'una resposta glandular, sempre inconscient, mentre que en la gimnàstica rítmica la resposta és muscular i primitivament volguda, conscient; sols més tard se fa automàtica.

Entre el psíquic i el vegetatiu no hi ha l'abim que en general se pensa: un i altre dels aspectes de la vida estàn lligats, confosos i depenent-se mutuament. Ho ha mostrat agudament el meu mestre Turró. Els seus «Orígens del coneixement» fan tanta llum sobre aquests problemes que per ells veiem clar el que hi ha de psíquic en el vegetatiu i d'origen vegetatiu en el psíquic. Sí, realment, en el reflexe més humil hi ha un rudiment de psiquisme, una adaptació a l'objecte; però, recíprocament, el psíquic s'elabora pel tràfic, per necessitats pregonas de l'organisme que són satisfetes a l'arribar l'aliment i que ho són acompanyant-se de certes condicions sensorials, de la senyal, com en l'experiment de Pawlow. Així, per la coincidència primitiva entre la senyal i la desaparició de la inconscient, de la inconeguda necessitat tròfica, se produeix progressivament, grau per grau, el coneixement, des del més modest, de distinció senzilla del que complirà o no complirà la necessitat — del

que és o del que no és—fins al coneixement intel·lectual ple, distintiu, fins la consciència.

Però en allò humil i en això superior el factor psíquic hi és sempre: unes vegades donat naturalment, sense passar per la consciència, altres vegades—com en el cas dels reflexes condicionats clàssics—essent conscient la sensació i ignorada la resposta, i altres, finalment—com en els actes que s'han fet automàtics per educació—essent primitivament conegudes i volgudes la sensació i la resposta.

L'últim cas és el de la gimnàstica rítmica o, més en general, de la educació pel ritme. El nen que espera un temps determinat per a fer un cert moviment, que espera una senyal, és com el góç de Pawlow que fa saliva al venir la condició sensorial que se li ha ensenyat sol acompanyar la ingestió de la carn. El nen sab que en tal temps se produirà un sò que ell haurà de traduir per una resposta motriu, i l'atenció, primer, li fa esperar el sò, i el moviment se produeix quan el sò arriba. Després, per la repetició de l'acte, el moviment se fa automàtic: s'ha establert un reflexe condicionat, ni més ni menys, un reflexe condicionat de resposta motriu, a diferència dels experiments que hem vist són de naturalesa secretora. Però el mecanisme productor és el mateix, és el mecanisme productor de tota nostra activitat psíquica. L'acte intel·lectual pot ser més o menys complexe, tan complexe com volgueu, però consisteix sempre en una resposta immediata o a distància a una senyal, a una representació sensorial. Un mètode, doncs, que favoreixi la producció de nous reflexes complexes, que estimuli el mecanisme general del funcionalisme psíquic, que estimuli l'atenció i que ajudi a que'ls actes intencionals es facin automàtics, no hi ha dubte que ha de ser un mètode d'un gran valor pedagògic.

A més, la consciència ha de treballar amb els elements psíquics de què pot disposar; quan més rica en elements psico-fisiològics, en millors condicions se trobarà per als treballs mentals superiors. Tot mètode que creï nous reflexes complexes enriquirà el patrimoni intel·lectual, constituirà una veritable gimnàstica mental. Per la gimnàstica física engroixirem els muscles; per la gimnàstica, que bé podem anomenar nerviosa, enriquirem la intel·ligència; donarem a la consciència profusos i variats materials per a la seva activitat.

I encara hi ha, lligat amb aquests, un altre ordre de consideració de molt interès. Cal considerar el factor tròfic.

Ha estat excessivament repetit que la funció crea l'òrgan, que la gimnàstica estimula el creixement de l'òrgan. Doncs si és així, si la gimnàstica muscular hipertrofia el múscul ¿no's comprèn que un exercici que obri noves vies en els centres nerviosos no hagi d'estimular el creixement dels mateixos? ¿No ha de ser tal exercici l'estimulant específic de l'aparell nerviós superior? Van paralel·lament el desenrotllat de l'òrgan i la capacitat funcional. L'exercici ajuda al creixement i l'òrgan ben desenrotllat—dins dels límits del fisiològic—treballa millor i més intensament que aquell que és migrat i atònic. A la seva vegada—recíprocament—aquest treball més intens ajuda al desenrotllat i augmenta el tò fisiològic. Això se veu bé en l'exemple anterior, en la hipertrofia educativa muscular: la gimnàstica fa créixer una regió muscular i aquesta regió creix en força; a la seva vegada aquest augment de força, traduïnt-se en una més ampla capacitat de treball, contribueix a la hipertrofia. En el cervell passa igual: tot el que siga afavorir els mecanismes de treball intel·lectual serà despertar la intel·ligència i ajudar al vigor cerebral. Heu's-aquí un nou aspecte de la qüestió, que cal tenir en compte.

No és l'últim. Considerem els aventatges d'ordre general, a la vegada tròfic i funcional, motor. Me refereixo a la influència del ritme sobre l'activitat total de l'organisme. El que'n diem sentiment estètic—complex psíquic que no s'ha de analitzar en aquest moment—trascendeix sobre el funcionalisme vegetatiu, i bé se comprèn que així sigui després de l'explicat.

Constantment en fisiologia nerviosa trobem la mutua dependència entre el funcionalment superior i l'inferior, entre l'acció centrípeta i l'acció centrífuga. Si el sentiment interior ocasiona les apariències motrius de la emoció, també la representació de la motricitat emotiva ressona sobre el sentiment; Weber, ensenyant que la idea d'un moviment produeix la vasodilatació del membre corresponent, i demostrada la existència de l'anomenat reflexe psico-galvànic—la representació d'un esforç muscular fa electro-negatiu el braç dret respecte del demés del còs—resulta clar que la representació, del mateix modo que promou el

moviment i la secreció, actúa també sobre'l més profunde de la vida vegetativa: la vaso-motricitat i el trofisme. Igual i recíprocament, el sentiment d'euforia o, contrariament, un sentiment de malestar indefinit venen d'innúmerables accions centrípets vegetatives, que no ressonen en la consciència individualment, d'una sensibilitat obscura, com la del sentiment de la fam, per exemple, que arriba sols a fer-se conèixer com una suma, com un complex de sensacions elementals, no individualment percebudes.

Una prova objectiva d'això en són les observacions experimentals d'Ors i Bellido publicades fa tres anys. La lectura purament mental, sols per al mateix lector, de versos de variat metre modifica de diferent manera el ritme respiratori, com pot demostrar-se per la inscripció gràfica. Influeixen en la modificació les representacions despertades per la poesia, el ritme d'ella, la emoció...

Veiem doncs una vegada més com el ritme funcional se troba estretament lligat amb el ritme interior, en podríem dir el ritme espiritual, el més alt de l'activitat intel·lectual. L'argument primitiu retorna encara en favor nostre. Si, en efecte, l'adaptació a ritme de les funcions voluntaries afavoreix el desenrotllat del sentiment estètic, indirectament, per aquella mateixa adaptació, influïrem sobre l'activitat total del funcionalisme nerviós i del funcionalisme orgànic.

No acaba encara amb el dit l'acció profitosa de la educació pel ritme. Ella exigeix una atenció constant de l'esperit, una aguda atenció per a respondre a temps abans no s'hagi fet el moviment automàtic. És un estímul que manté desperta la consciència i actives les potències intel·lectuals superiors, atenta la voluntat. Obliga per això a una verdadera gimnàstica cerebral en la part que tenen de més alta jerarquia les funcions nervioses. Heu's-aquí, en resum, com l'esforç per adaptar el moviment a un ritme constitueix un estímul per a la total activitat nerviosa, des del conscient al medular, una gimnàstica integral del reflexe i del conscient.

Ara ja, amb tot el dit, n'hi ha prou per a explicar-se la valor del mètode educatiu que vinc propugnant. Descuido intencionadament els altres aspectes de la qüestió, els que han estat sostinguts repetidament i que de passada us he referit al començar: la gimnàstica rítmica com

una altra gimnàstica, amb els seus efectes sobre el sistema muscular, la circulació, la respiració, això és, l'aspecte purament físic, higiènic del mètode. No m'incumbeix tampoc, per incompetència meua, ocupar-me dels seus aventatges artístics. Que ho facin altres amb més autoritat. Jo sols he intentat explicar els fonaments fisiològics dels beneficis obtinguts amb la educació pel ritme.

I a l'acabar, permeteu-me una aclaració; no cregueu jo pensí que amb el ritme ja està resolt tot en matèria d'educació. Amb el ritme tindrem un de tants medis de preparar un aparell orgànic, posant-lo en les millors condicions receptives; haurem establert una bona base fisiològica pel desenrotll intel·lectual; però la missió del pedagog serà lluny, amb això sol, de quedar complerta. Amb la gimnàstica rítmica haurem pujat un graó per damunt dels cuidados de la higiene primària que recomenava la pedagogia clàssica, però haurem encara fet obra de cultura somàtica, ens haurem ocupat del còs, ja que funcions fisiològiques són totes les que hem estudiat. Hi ha en

favor nostre que, així com amb la gimnàstica muscular ens ocupàvem exclusivament de la funció vegetativa, amb el ritme cuidem del vegetatiu i del nerviós, de aquelles funcions que són la base de la elaboració conscient, de l'acció de la voluntat. Però d'aquesta consciència, de l'atenció, de la voluntat, de la iniciativa, del conreu de l'esperit, de la estètica, de la moral.... de tot això abstracte que és la flor de la vida i que està fora i per damunt de tota gimnàstica, de tot això, primordialment, deurà recordar-se'n el pedagog com el seu primer deure davant de les joventuts an ell confiades. En front del complex que és l'home, mai les qüestions les mirarà d'una sola cara, i si ha de cuidar-se de l'objecte que és el còs del nen, que són les seves funcions, junt, inseparablement d'aquest objecte, hi viu un subjecte que és una consciència i una voluntat; una consciència, una voluntat que deu atendre amb la cura delicada que imposen aquests altíssims afers espirituals.

AUGUST PI SUÑER

UNA LLIÇÓ I UN PROGRAMA

He remarcat l'inferioritat de les impressions directes de la guerra comunicades pels professionals de la literatura. Poetes, novel·listes, dramaturgs, escriptors de les fulles diàries, tots ens semblen preocupats per un preconcebut efecte.

En un llibre només he trobat l'esgarri-fança de la veritat nua.

En un llibre d'exquisita sensibilitat intel·ligent, ni massa confiat, ni massa cenyit de paciència. Llibre serè i senzill que amb el seu anonimata ompla l'ànima de la grandesa d'aquesta hora sagrada.

L'autor d'aquest llibre ha guanyat per ell, dins la lluita, la llibertat de contemplació; i ha guanyat per a nosaltres que el llegim la més alta cordialitat comunicativa per damunt de la dura crosta d'insensibilitat que el costum de la guerra i l'apassionament dels afectes i desafectes armaren contra la nostra llibertat de contemplació.

Les *Lettres d'un soldat* no són un lli-

bre de propaganda sinó la lliçó de la guerra, les dades successives i progressives del millorament que les consciències desvetllades esperen de la guerra (1); la coordinació de la més profunda, apassionada i pura vida interior que's retroba al posar-se l'home en contacte amb la realitat *de veres*, sense la mentida de les modes ni els tràfecs de l'engany o de l'odi.

Gosaria dir que aquest llibre ens ensenya a nodrir-nos de la guerra.

Ja veieu com és afirmativa la seva eficàcia i com ha d'ésser essencialment i ampliament religiós el seu contingut perquè pugui dominar la negació destructora de les excitacions efímeres i supersticioses.

La pau retrobada al bell mig de les batalles enceses. Aquesta és l'ascensió original que ens ajuda a fer el llibret anònim.

(1) El mateix autor diu en la lletra del 15 de Novembre 1914: «Jo voldria precisar la forma que pendrà la meua convicció d'un millorament pròxim que ens ha de dur aquesta guerra. Els esdeveniments d'ara preparen l'eclosió d'una vida nova; la dels Estats Units d'Europa»...

L'originalitat retrobada al bell mig de les masses humanes que el nombre i l'obediència governen. Aquesta és la revelació del llibret anònim.

I l'alegría i la confiança i l'ignocència en l'acceptació i en el compliment dels deures heroics de cada dia.

Per als amics de Catalunya he volgut traduir una de les lletres del soldat que, tant com una lliçó, pot ésser per a nosaltres, tots, un programa.

15 octubre, a les set.

«He rebut la teva lletra del 1. ¡Quina joia de veure'ns a la fi relligats l'un a l'altre! A dir veritat, els nostres pensaments no s'han deixat mai. Em fas saber la malhaurança de Marta, i estic content que tu puguis ésser-li útil. Estimada mare, aquesta és la nostra missió: ésser útils en el minut present, sense descomptar res del minut que ve.

Sí, sento profundament com tu que duc una missió en la meva vida. Però cal obrar cada instant com si aquesta missió s'acomplís immediatament. No reservem cap reconet del nostre cor per a les nostres petites esperances. Cal absolutament arribar al punt que cap catàstrofe no pugui fer de la nostra vida una cosa truncada, interrompuda, in-harmònica. Aquesta és la més bella obra, l'obra d'aquest moment.

La resta, aquest esdevenidor que no cal interrogar, ja veuràs, mare estimada, el que ens reserva de bell, de bo i de just. No cal que cap de les nostres facultats s'executi dins el buit; i tota inquietut és vana despesa perjudicial.

Contenta't de la magnífica certesa que fins ara he enlairat l'ànima a una alçada en la qual els esdeveniments no poden conturbarla, i et prometo que el meu esforç serà encara de preparar-la com millor pugui. Diguis a M... que si la sort castiga els millors, això no és injust: els dolents que sobreviuen en seràn millorats. Que accepti el sacrifici sabent que no és inútil. Vosaltres no sabeu l'ensenyament donat pel qui cau. Jo sí que el sé.

Pel qui sab llegir la vida, els esdeveniments actuals han esquinsat tota habitud de pensar, però deixen entreveure més que mai la bellesa i l'ordre eternals.

Refem-nos de la sorpresa causada per aquest esqueixament, però adaptem-nos al nou estat de coses que fa de nosaltres uns privilegiats a la faisó de Sócrates, dels màrtirs cristians i de les gents de la Revolució. Nosaltres menyspreem de la vida ço que no és més que passatger, per gustar el que ella ens ofereix rarament: el sentiment de ço que és etern».

J. M. LÓPEZ-PICÓ

POESIA ANGLESA

MONTSERRAT

ARTUR SYMONS

A MISS J. NAPIER

La pau regna aquí dalt, damunt dels cims,
jo hi he begut la pau,
en la serena altura on l'aire blau
ompla la copa mística dels cims
i hi vessa un doll de pau.

Passà entre terra i cel, pel firmament,
he vist al lluny la terra;
tal com un núvol fosc que es va escorrent,
s'anava ella esborrant del firmament;
ja no hi havia terra.

Aquí, on el misteri del Grial
irradià sa llum,
damunt el front, que es vela del penyal,
ovir, desaparegut el Sant Grial,
una divina llum.

La llum eixa montanya ompla de Déu,
i el vent, de son halè.
I alçant dins sa morada un himne lleu,
la llum, el vent i l'aire lloen Déu,
i amb ells mon pobre halè.

MIQUEL FERRÀ, trad.

LES LLENGÜES CLASSIQUES

La creuada d'unes joventuts intel·ligents en favor de les llengües clàssiques, motiva de tant en tant en periòdics i revistes francesos enquestes no sempre carregades de bona intenció. Per exemple, la que d'uns mesos ençà el *Mercur de France* dedica en un reconet dels seus *Echos* a investigar quins foren els escriptors famosos qui *no sabien* el llatí, (del grec ni es dóna el *Mercur* la pena de parlar-ne). Tots els noms, sense distinció de categories, ni de barbarie, li són bons al *Mercur*: Shakespeare, Cervantes, Rousseau, Jordi Sand, Pierre Loti. Mes la enquesta resulta al cap-de-vall tan difícil, les seves afirmacions són de tal faisó indecises, les rèpliques que provoca tan contradictories, que ningú no en podrà treure l'aigua clara.

Temps perdut el d'aquestes menudes investigacions periodístiques; un sol argument fa ineficaç la malícia migrada que porten: en èpoques d'educació clàssica general, àdhuc els escriptors sense humanitats n'experimenten els beneficis; en temps que els estudis clàssics no surten de les academies, l'invasió d'elements barbres és tan forta que àdhuc els escriptors i poetes qui cultiven les llengües mares no escapen a la corrupció general. Res prova, per altra banda, el fet que un escriptor detestable com Pierre Loti sàpiga el llatí o no el sàpiga; i ho prova tot el que en certes èpoques tinguessin bella cultura clàssica un Racine, un Fénelon i un Goethe.

I encara, en mig la corrupció artística i literaria del segle dinou, végi's com s'eleven per damunt els altres els escriptors ben nodrits d'humanitats. Exemples ben característics en els grupus més contraris a tota preparació clàssica podrien ésser el pur Mallarmé; l'Huysmans, el prestigi més bell del naturalisme, Morèas, mestre de tota la actual generació literaria francesa. I fóra de França, Wilde, la prosa bellíssima del qual tant deu a la sobrietat, a la claretat hel·lèniques; Walter Pater, el més gran artífex

de la prosa que ha tingut Anglaterra en el segle dinou (1), nodrit de lletres gregues i admirador entusiasta de Lucià; Nietzsche, el gran renovador del pensament europeu, qui vivia ubriac del vi hel·lènic més pur. Nomenem també a don Joan Valera, el gran bètic, l'esperit més intel·ligent que ha tingut l'Espanya del segle passat i que avui un barroer Pius Baroja qualsevol menysprea sense pena. ¿Ens permetrem dir el que deu als grecs, malgrat son personal africanisme, la prosa robusta i clara del rector Unamuno? En canvi, deixant ara de banda el romanticisme, ¿no és la decadència de les humanitats qui ha produït, amb el monstruós naturalisme, la prosa bàrbara i feixuga d'un Zola, l'informe detallisme dels Goncourt, l'estil de mosaic, minuciós, penós, sense ales, d'un Flaubert? Pobres naturalistes qui s'instruïen a mesura que reunien per a ses novel·les documents exactes i es reclamaven per justificar son llibertarisme verbal de noms sagrats com el de Rabelais, qui fou tot ell força i mesura; qui en sos períodes irreprotxables de nombre i harmonia sabia encloure tota l'antiga saviesa.

¿Cal parlar de l'altra malaltia literaria del segle dinou, el decadentisme? Té raó l'Edmond Haracourt en reprotxar els qui el constituïen de haver entelat amb elements barbres d'imprecisió i vaguetat el pur espill de la poesia francesa.

Es pot assegurar *a priori* quins seràn els enemics dels estudis clàssics: en primer lloc, naturalment, els qui no tenen preparació clàssica ni es troben en edat ni en disposició d'adquirir-la. Després vindràn els *progressius*, els utilitaris a ultrança, els peresosos mentals, els *déclassés* de la literatura, els fumistes sedents de nomenada efímera, espantadors de burgesos innocents. I finalment els qui, encara en plena maturitat, veuen la llur obra negada pels entusiasmes de les joventuts renovadores. Enfront d'a-

(1) No hem trobat entre nosaltres qui llegeixi les meravelloses «Imaginary pictures» ni els estudis sobre el Renaixement ni «Marius the Epicurian».

questes joventuts el *Mercur* té a estones un aire ben vellot, el pobre.

* * *

En general s'agita el problema de les llengües clàssiques a l'entorn de l'ensenyament secundari. La seva importància en aquest respecte és incalculable. No es tracta precisament, venia a dir l'Henri Poincaré, de que els jovenets aprenguin a perfecció les llengües mares, sinó de que el seu estudi els sigui un magnífic instrument per a la formació d'un estil clar i just, que sab la valor de les paraules i serveix amb fidelitat el pensament. El posseir un instrument així d'expressió no és sols necessari al literat sinó a tot home culte. Recordem la barbarie qui domina l'expressió dels llibres tècnics i científics espanyols i la ridiculesa en la majoria dels noms de productes que veiem en els anuncis dels periòdics (1).

Més que aquest és importantíssim, però, l'aspecte utilitari del problema. Una generació de bons professors el resoldria.

Mes el problema de la beutat, de la renovació artística, no poden resoldre'l els tècnics, vestals pacients i recollits servidors del foc sagrat. És necessari que hi hagi un grup selecte d'aristòcrates esperituals qui es donguin al conreu entusiasta de les belles literatures mares i renovin amb l'esperit que les anima les arts i la cultura.

Un periòdic del migdia francès combatia no fa gaire els estudis clàssics en nom del temps que ells demanen, el qual podrà esmerçar-se en *estudis més útils*.

L'esperit utilitari és tan difós que sovint al qui s'ocupa per entusiasme pur en l'estudi, en la lectura d'un filosof antic, d'un poeta, l'ofenen, si no el sorprenen, i per part d'homes intel·ligents, encara, preguntes així: «¿Trebal·leu en alguna tèsi, prepareu un estudi? ¿Voleu pendre part en unes oposicions?»—i l'esguard sorprès, si els dieu que

(1) Per exemple, el llenguatge dels llibres espanyols de medicina arriba a un grau enorme de barbarie. Heus-aquí un perill per a nosaltres ara que es forma el nostre idioma científic, havent-se instruit en castellà la majoria dels nostres escriptors tècnics.

no,—l'esguard qui pensa: «quina manera de perdre el temps!»

Doncs bé, els renovadors seràn aquells qui puguin donar-se desinteressadament, per entusiasme, per goig d'enriquir l'esperit propi, en aquests estudis qui fan perdre tant de temps.

* * *

Que demanin els autors de petites enquestes si cal estudiar llengües clàssiques an aquest grup jove que ha publicat suara el bell *Almanach des lettres et des arts*. Com ell demostra que la bona causa és guanyada entre les joventuts qui avui salven amb la sang propia la patria francesa i demà la salvaràn donant-li tot l'esforç de les sanes intel·ligències!

Els elements impurs en aquest volum deliciós, hi són escassos i ben col·locats. El futurisme gràfic, per exemple, hi és relegat a la renovació en l'art de l'anunci. El futurisme poètic hi ocupa un recó no gaire visible al costat d'una novel·leta naturalista, aprop de uns versos de Raoul Ponchon i no gaire lluny d'una fumisteria de Guillaume Apollinaire: tot això no compta. Sí compta la tria d'aforismes d'uns prínceps del bon gust europeu: Bossuet, Voltaire, Mozart, Goethe, Moréas, i la selecció dels mestres francesos en la més pura poesia: Lafontaine, Ronsard, Marot, Chénier, Moréas, Mallarmé (quina bona figura fa Mallarmé vora aquests puríssims)!

I el que sobre tot compta són les poesies i les proses dels nous; els dos bellíssims articles d'Emile Godefroy, tan amarats de substància platònica. L'un demanant als quefes militars, als polítics, als religiosos, més elegància, més pietat, més generositat en parlar de l'enemic: *En vérité la guerre est une tragédie et les principaux personnages de la tragédie doivent se présenter sur la scène avec décence*. L'altre article, un diàleg on l'imitació platònica embelleix la més exquisida modernitat, parla de Shakespeare i en comparar-lo amb Sófocles ens dona el

goig d'una germanor i coincidència de pensament.

Un article, encara que firma un *amateur*, combat els ultrancers individualismes en art, reivindica pels artistes purs els mots antics *d'artisan, d'ouvrier d'art* i fa belles reflexions sobre les tradicions d'escola en la Grècia antiga.

No parlem d'altres articles com aquell tan seriós, tan ple d'intel·ligència i sentiment del deure que firma des de les trinxeres Pau Bourdin. No parlem dels poetes entre els quals n'hi ha qui duen noms tan purament francesos com Maurice du Plessys o Raymond de la Tahilade i qui diuen amb la més bella i sana sensibilitat moderna els noms dels déus i dels llocs antics.

La causa és ben guanyada, entre les joventuts intel·ligents. Elles faràn seu, sens dubte, el mot amb què Laurent Tahilade ha replicat a l'enquesta del *Mercur*, mot digne de l'autor de les *Aristophanesques* i joiós traductor de Plaute i de Petroni: «Je mets au défi un ignorant total du latin de bien écrire en français».

Completem nosaltres el seu mot afegint: «Desafiem un ignorant total del grec d'escriure amb gràcia en qualsevol llengua.»

No s'hi cansin els autors de petites enquestes mal intencionades. El dilema per a la cultura de les races nostres es posa així:

O estudi generalitzat del grec i del llatí o barbarie.

J. FARRÁN I MAYORAL.

POESIA CATALANA

HORA FOSCANT

El camí de la masía
és, cap al tard, o Jesús,
ple de vostra companyia
com el camí d'Emmaús.

Me plau el camí desert
tan dolç a mon peu a l'hora
que tomba el jorn; i m'hi perd
per sentir-vos-hi a ma vora.

Tinc l'ànima tremolosa
de sentir ben prop de mi
la blancura remorosa
d'una túnica de lli....

Ah! Són vos, misterios,
qui feis la mateixa via
hora-foscant; sí, són vos
qui m'heu dit: La pau hi sia!

I ha devallat del cel blau,
pur i tancat com una urna,
l'abundància de la pau
damunt la calma nocturna.

O mon company pelegri!
Per la suau companyia
del solitari camí,
quin guardó us demanaria?

Reveleu-me l'amagat
sentit de les Escriptures
i la secreta bondat
de totes les criatures.

Feis mon cor dintre mon pit
ardent de tan suau flama
que es fongui seguit, seguit,
com un vital timiama.

Poseu en ma boca un cant,
i el cant amb el cor concordi
i sia tot jo vibrant
i sant com un decacordi...

Fumereja la masía:
hi ha dintre foc i amor,
si és ple de claror el dia,
l'ombra és plena de temor.

O Jesús, o Déu—Paraula,
ja no passeu més enllà:
Senteu-vos en nostra taula
i partiu el nostre pa!

LLORENÇ RIBER.

L'INCERTA ESPERA

No enyoro pas l'activitat damnada
dels vells carrers qui vessen de remor,
ni l'anar i venir de la gentada
que viu exempta del gaudir millor.

No vull parlar-vos de la gloria vana
que el meu pensar ha retrobat aquí:
el gran encís de la cançó llunyana
i el gran idil·li de la flor de lli.

Ha remogut les branques una brisa
lleu i suau com l'amorosa mà,
i en el posat de la boirada grisa
una negror de pluja s'hi desfà.

Silenci que desclou totes les roses,
com encantades de tan gran conort,
en el banc de l'amor a on et poses,
al clar de lluna per gorî el teu cor.

En và les hores, en la calma, espera
l'ardent desfici de mon foll anhel:
en l'aigua tremolosa i riallera
no veurem relluir el blau del cel.

Si la paraula avui és incomplida,
en l'arbre nostre posaré el teu nom,
i la penyora restarà marcida
quan en l'escorça l'haurà vist tothom.

RAMÓN DE CURELL.

LLETRES

JUNIOR, Lluís Bertràn i Pijoan.—Francesc X. Altés, impressor.—Barcelona.

Les últimes veus que vénen a juntar-se al clam de la novíssima poesia catalana ens fan comprendre que cap mestratge serà prou eficaç per a convertir-la en una massa choral disciplinada. No fa gaire, en alguns moments, podia dir-se que els poetes nous tenien cert aire de família. Ara ja no es pot dir: en Bonaventura Gassol i en Lluís Bertràn ho impedirien. El perill de monotonía que pot-ser ens menaçava s'és esvait. Aixó, segurament, és una fortuna.

El llibre JUNIOR, quant a contingut, és una cosa diferent dels *Poemes* d'En Sagarra i molt més diferent encara de tot allò que han escrit En Folguera i En Riba. Escatir amb raons si JUNIOR és una obra clàssica o romàntica em sembla una feina inútil. L'ús d'aquestes definicions esdevé un afer cada dia més personal. Jo prou, segons la meva nomenclatura, classifico amb aplom; però la meva nomenclatura es forma amb elements meus, inalienables. Baudelaire, per exemple, em dóna una sensació de classicisme, tan forta almenys com la que altres puguin copsar en la lectura d'Horaci. Jo no sabria combinar gaires raonaments en defensa d'aqueixa manera de sentir. Per aixó val més que la reservi per a ma vida privada.

En el llibre JUNIOR hi ha indubtablement energia; però més gran que l'energia és el desig d'ésser enèrgic. Hi ha sensualitat, però més gran que la sensualitat és el desig d'ésser sensual. Vull dir que, manta vegada, l'energia i la sensualitat se dedueixen de la repetició de

certs mots, però no de la substància mateixa dels poemes. Però tot aixó és una cosa que lliga tan bé amb la nominació del llibre que ningú pot convertir-ho en un retret coent. Quan el Sr. Bertràn i Pijoan escrigui una obra apel·lada SENIOR tindrem dret a altres exigències.

La poesia que em fa parlar és governada o, millor, empesa per dos corrents teòricament inconciliables, però pràcticament harmònics: el goig de pecar i l'anhel de penitència. Així s'esdevé que «Sota la nit» el poeta Bertràn comença a flectomar copiosament; desseguida pateix una serie de terrors que el tornen penitent; recorda l'hora sagnant de la naixença i alça un càntic a Déu. El trànsit és sobtat però no il·lògic. Al cap d'avall les vides reals estan plenes de conversions momentànies.

Altres composicions són perverses del principi a la fi. Entre totes és significativa la figura d'En Bonaventura Gassol, dit Ventura. A través d'aquest retrat poètic obirem l'auto-retrat poètic d'En Bertràn mateix. Ell, segurament, no és així: però no li desplauria ésser o semblar així.

Acabo. JUNIOR és un tresor, però un tresor sebollit al fons d'una caverna llòbrega; joiells, monedes, barres d'or i plata es mesclen desordenadament; a més, abunden la pols i les teranyines. El dia que el poeta Bertràn esmerci una part del seu opulent cabal en despeses de instal·lació serà un poeta perfecte.

CARLES SOLDEVILA.

MEDITACIONS SOBRE LA ARQUITECTURA, d'En Joaquim Folch.—Publicacions de «LA REVISTA».

I

El problema arquitectònic és, essencialment, un problema estètic. O bé, d'altra manera: el problema arquitectònic és, amb eficiència, no un problema de funcions, sinó un problema de formes.—Tota forma arquitectònica respòn a un precedent i és, d'una manera inicial, un fet reflexe i una repetició de solucions, no constructives i funcionals, ans altrament,—si bé no d'una manera total, amb una participació eficient,—de valors i solucions formals.

Aquesta no és una afirmació gratuïta nostra, i no té res d'especulativa. Aquesta és, altrament, la llei de sempre, en la historia dels fets arquitectònics.—Es una afirmació la nostra, i una llei aquesta indeclinable, despresa dels fets i de les seves enseyances.

Caldrà, però, que anem per parts.

II

1—Les formes arquitectòniques tenen sempre una condició de fet reflexe, i obeeixen i

responen a un precedent, i repeteixen i perpetúen una solució anterior.—Tota forma arquitectònica és, d'una manera inicial, descriptiva.

En conseqüència, la successió històrica dels fets i dels estils de l'arquitectura és una perpetuació de la forma, deslligada, d'una manera inicial, de tota exigència del factor funcional i el fet constructiu; emancipada—com a tal forma,—de tot element d'exigència. La concordància i la mutua obligació entre els dos factors formal i funcional, constructiu, és un moment i una operació posterior i operada sempre, partint de la dada i del precedent formal.—Tot fet i tot estil arquitectònic és, doncs, la conseqüència i la resultant d'una consideració de la forma vista exclusivament com a valor plàstica, i emancipada inicialment de tota exigència i tot precedent no formal.

La forma, doncs,—i aquesta és una lliçó de la història,—no és una valor residual de la funció, no és una resultant casual i contingent; ans altrament, és sempre el fet inicial i l'element eficient, al qual es supedita tot altre.—Conseqüència: tota formació arquitectònica té, sempre, com a fet formal, un precedent, i actúa d'una manera reflexa.

2—Hi ha doncs, una emancipació del fet formal respecte la exigència funcional i constructiva que la predeterminava, com a tal fet formal.—Una columna tenia, inicialment, la seva forma determinada i exigida per la funció que complia, (vegi's, respecte aquest punt, la nostra darrera nota: «Forma i funció en arquitectura»); ara una columna és ja una cosa donada, solucionada, i té la seva valor i és adoptada com a fet i element formal: la noció formal és sols eficient i complementaria, i d'aquella valor plàstica és de la que's parteix com a dada i moment inicial.

3—Però, forma i funció no viuen deslligades i sense relacionar-se, com dues entitats independents. Presa la forma com element inicial i punt de partida, les estructures,— o element constructiu—van adequant-se lentament a la dada formal, a la qual s'obliguen i s'inscriuen: és a dir, que la forma obra com element d'exigència, i el fet constructiu s'harmonitza al fet i al precedent formal. En lloc de ser les estructures constructives les qui determinen la forma, són les estructures o fet constructiu les qui s'adeqüen i harmonitzen a aquesta, (Vegi's 5).

A més. La repetició del fet formal porta involucrada en ell la repetició del fet funcional. Insistim en el que dèiem en la nota «Forma i funció». La repetició d'una línia de vessant, enc que sols es repeteixi per la seva valor formal i com a fet plàstic, porta involucrada, virtualment, la repetició i el compliment de l'acte funcional: i la funció, enc que sigui d'una manera implícita i marginal, està continguda en la solució formal.

Altra dada. Concordància entre la forma i la funció que compleix; o sigui, això, la valor expressiva de la forma. Insistirem.—(Vegi's, 7 i 8).

4—Emancipada la forma de la exigència constructiva i la noció funcional que la predeterminava, i essent, respecte aquesta, un fet lliure, fòra de tota exigència, la seva perpetuació serà en vista al fet vital i constructiu, atàvica. I així és com realment s'esdevé: L'ordre dòric a Grècia és un fet reflexe que perpetua per atavisme, en pedra, el residu o contingència formal dels elements funcionals de la construcció en fusta (essent aquí aquests elements, com a tal residu i valor formal, exigits per la funció). La volta romana concrecionada, reflexant la volta clavada de tradició etrusca; es perpetua la forma, però no la noció de la exigència constructiva que la determinava. (Remarquem, a propòsit d'això, com la volta concrecionada era de *llits horitzontals, no radials*).

La forma, doncs, és ara ja l'inicial i el punt de partida. Es perpetua la forma, però no la exigència constructiva que li donava naixença.

5—La forma, fet inicial, serà ara l'element d'exigència. La forma és la cosa donada: pot ésser que la forma i la construcció no concordin, però lentament s'harmonitzen a ella les estructures.—Així s'esdevé freqüentment quan una forma és perpetuació de formes construïdes en altra material. Al temple de Jupiter, a Olímpia, hi ha vuit tipus diferents de columnes, mostrant la lenta adequació de les estructures constructives de fet i la dada de la qual es parteix, que és, en aquest cas concret, el precedent de la construcció en fusta.

6—Aquesta conformació de les estructures constructives a les exigències del precedent formal, i la concordància no perfecta de ambdós elements en jòc, a causa de la inadequació de l'element constructiu, pot donar naixença,

—ahora que a nous fets constructius, i consegüentment a ells,—a noves formes, que no són sinó *una variant de la primera, i tindran aquesta com a punt de partida*.—Així s'esdevé en l'arquitectura romànica occidental, en adoptar tipus de procedència oriental.

7—La condició expressiva de la forma és altra dada en prò de la emancipació del fet formal respecte del constructiu i la seva eficiència en vista a aquest.

Sobre el fet arquitectònic pesa la exigència de que, mentre un element formal pot deixar de complir un acte vital o de funció, l'acte funcional deu sempre tenir una apariència de solució formal: i així, mentre que l'element formal pot viure deslligat del compliment de l'acte funcional,—i pot viure simplement simulant-lo,—tota funció cal que sigui expressada formalment i tingui, per mitjà d'un element formal, la seva traducció explícita.

I això és, essencialment, el que caracteritza com a tal l'arquitectura, Ço és: el que tot acte funcional hi sigui—ja que per via de simulació, o de compliment efectiu,—expressat d'una manera plàstica i per mitjà de la forma.

Un sortint d'edifici sabem que pot ésser sostingut per vigues de ferro, o altres artificis d'enginyeria, garantint-nos la seva seguretat i solidesa constructiva:arquitectònicament, però, exigim un element formal expressiu de la funció del sosteniment d'aquest sortint.—Demànem, en conseqüència, que l'acte funcional s'expressi d'una manera plàstica i sensible.

Resumint: L'element formal, pot ser que no sigui funcional; però sobre el fet funcional pesa la exigència de la seva expressió formal: i l'objectiu i finalitat a perseguir per l'arquitecte estarà en la expressió completa i ajustada del fet funcional, per obra i mitjà de la forma.—(Remarquem com aquesta condició expressiva del fet funcional per obra de la forma, enc que aquesta, en rigor, simuli merament la funció, fa possible i explica el problema arquitectònic en els nostres temps.)

8—Cal, doncs, que la forma, sigui una traducció explícita i justa del fet funcional, i l'acte vital. Si, com veiem, la forma pot ésser una mera simulació (sense que això s'aparti, en el més mínim, de la llegitimitat del fet arquitectònic), això vol dir que aquesta concordància pot ser que s'operi fora de tota exigència de funció.—L'anta jònica és, inicialment i d'una manera estricta, una columna adossada:

és lentament, i per evolució, que esdevé un element independent, nou, atenent-se a l'acte vital que aconsegueix.

Es parteix, doncs, d'una cosa donada: es parteix del fet concret de la columna; i poc a poc s'opera el canvi, i el nou element esdevé expressiu de la funció que aconsegueix, traduint-la.—Aquesta expressió de l'acte vital, *no és, doncs, imposada i exigida per la funció*, ans altrament operada fora de la seva exigència, partint d'una solució formal donada i definida.

9—Finalment, i insistint en el que dèiem en la nota «Dels estils».

En arquitectura, no s'inventa res: tot en ella és una reflexió i una repetició que poc a poc cobra independència, fins a constituir-se en fet nou i esdevenir creació, deixant de banda tota noció i tota rèmora descriptiva.—Així, si el dòric és la perpetuació d'una forma filla de la exigència constructiva, el jònic és, a Grecia, un reflexe de procedència oriental: una importació, amb antecedents asiàtics i que no neix sense precedents i sense preparació.

10—Fem ara tan sols enumeració d'alguns aspectes de la qüestió,—els més sortints, sens dubte,—que confiem tractar prompte extensament.

I, a tall de conclusió, sentem.—Tot estil arquitectònic, tot fet arquitectònic, cal considerar-lo no d'una manera tancada i deslligada de tot altre, sinó històricament: Tot estil i tot fet arquitectònic té precedents, parteix d'una cosa donada i és, inicialment, un fet reflexe. I esdevé creació, i un nou estil té naixença, quan aquest fet reflexe esdevé llei i contingut i val com a fet nou, deslligat de tot precedent, i tancant-se en ell mateix. Tot estil és un moment d'evolució, que suposa uns precedents.

El problema arquitectònic, consegüentment, —i som allà on començàvem,—és un problema estètic i de forma; perquè tot fet arquitectònic, parteix de la condició donada d'un fet i una solució formal anterior.

III

De tot això el llibre d'En Folch no en resa res: explica el fet i presenta el problema arquitectònic com si fossin un fet i un problema lliures de tot element de tradició i deslligats de l'ascendència i l'atavisme històric.

En Folch dirà, i aquestes poques cites conte-

nen tot el que'l seu llibre exposa, sense majors complicacions: «Les formes artístiques són la conseqüència de la vitalitat dels nous éssers precedents.» «La actitud vital determina la forma.» «Es de la materia en acció vers una finalitat determinada que neix la forma, i aquesta és una conseqüència de l'acte vital.» «La expressió és conseqüència de la forma.»— Es a dir: que la forma té una condició sempre residual i contingent.

En Folch, doncs, ha vist un aspecte del problema, però no el problema, en la seva complexió cabal; ha embocat i envisatjat el problema a un dels seus aspectes, però en lloc de donar la volta i veure què hi havia de l'altra banda, no s'ha mogut de allà on era, i per això el seu punt de vista, faltat de tota matització, és en excés absolut i exclusivista.

En Folch diu: el problema arquitectònic és un problema funcional. D'acord: però a l'ensens que un problema funcional, és també, i això d'una manera eficient i decisiva, un problema formal.

Aquesta visió unilateral del problema l'ha portat a moure's d'una manera estretament especulativa; tant, que deu defugir els fets, movent-se en un plà de pura i abstracta teorització, eludint la dada concreta i precisa.—Es clar, en conseqüència, que, movent-se dins aquesta esfera de pura formulació de principis, mancada de tot contacte amb la realitat eloqüent dels fets, aquest llibre no fuig del camp de la exposició freda i doctrinaria.

Vist el llibre d'En Folch dins aquest camp especulatiu a què es limita, senyala un esforç molt estimable i del major interès: té el dò preable de formar un sistema complet i tancat i és amb vera fruïció que esperem el compliment de la promesa que l'autor ens dóna en ell, a manera de epíleg, de seguir treballant en la qüestió que ara, en aquest llibre, inicia d'una manera tan brillant i tan plena, amb aquella savia competència que caracteritza sempre la labor d'En Joaquim Folch.

MARTÍ CASANOVAS.

ARTS PLASTIQUES

VISITES & INDICACIONES

D'UNA ETZEVARA

en un cert aigua-fort de Xavier Nogués he vist emergir-ne auriolada de navages blaves la Musa dels Suburbis nostres — hel·lènica de Murcia.

J.-M. JUNOY

CRONICA

EXPOSICIONS

SERMAISE PÉRILLARD

Sinceritat, ingenuïtat; no val a confondre.

Sinceritat pictòrica: aquesta és la font d'on flueix el bon pintor. Tota la valor de la pintura de Cézanne consisteix en aquesta sinceritat; sinó, fem la prova, i fixem-nos amb aquells que s'aprofiten del seu prestigi amb poca sinceritat pictòrica, o sigui fent cas omís de la seva pròpia personalitat, els quals resten ben prompte en descobert, esdevenint la llur pintura un snobisme.

La ingenuïtat no val en pintura; no hi és necessària, si comptem amb la sinceritat. És un mot aquest de ingenuïtat, adoptat mantes voltes per aquells qui en són més faltats: és solament un refugi.

Influències, admetem-les totes; més guarda't bé d'elles. Cal a voltes malparlar del pintor de què tu et creguis més influït; mes no per tal que tu pensis en la seva manca de valor, sinó tan sols per a deslliurar-te dels seus defectes. —Es per això que les influències cal cercar-les per a que vinguin: i no't fiis mai d'una influència de sola impressió, perquè aquesta influència cal que vingui darrera un fort estudi del mestre. Altrament, és obrar per sentiment, no per coneixement, i jo crec són necessàries les dues coses.

Diuen de Rafael que fou influït no tan sols de personalitats de la seva valor i prestigi, sinó d'homes ben inferiors a ell; no-gens-menys, sempre resta Rafael: la seva personalitat no en patí mai, però sí l'aspecte, i d'aquí la desigualtat de certes obres d'aquest pintor. I això fou precisament per ser influït poc conscientment; sinó, vegi's en les influències del Perugino, si trenquen res de la seva personalitat, ni de l'aspecte de bellesa, tot i acostant-se amb elles àdhuc a la imitació.

Reflexionem, doncs, i fem un treball sincer, però íntimament sincer, que no és la pinzellada neta, i una sinceritat dins la tècnica,—ni tampoc certa mena de rebuscades deformacions, sinó una sinceritat dins l'emoció.

I que'm perdoni Madame Sermaise Périllard, si fins ara no he parlat d'ella; però puc dir-li que dins les seves obres hi trobo molt d'això

que jo penso i fins sospito que n'hi ha encara més del que jo n'he sapigut veure.—V. C.

RAFEL SALA

Un primer moment o etapa, representada per algunes de les obres d'aquesta exposició, demostra—parella a una insuficiència manifesta,—i d'una manera explícita, sense cap vergonya de confessar-se, la manca d'una suficiència, i les fallides a què aquesta manca dona lloc. No hi ha cap element de simulació, ni res de fatxada. Allà on la intel·ligència no arriba, no hi surt l'element morbós que simula i vulgui aparentar la competència deguda. —Som, doncs, en plena recerca i en plena ascensió.

Un altre moment és ja la administració de aquesta insuficiència, i una temptativa de resoldre i solucionar dins d'ella, i una prouja d'amagar-la i disfregar-la. Aquí En Sala ja s'estanca, i en lloc de treballar per tal d'assolir una força i una suficiència que es correspongui a la posició en que ell es mou, s'acontenta i treballa amb el que ja té, establint un «statu quo»; treballa ja a base d'elements fàcils i aparatosos, i s'acontenta amb la fatxada. Es mou ja dins d'un cercle de solucions.

I això és lamentable perquè En Sala té força i condicions suficients per a posar-se a primera línia. No és cap temperament, no té res de genial, però sempre—i això algunes voltes malgrat ell mateix,—se'ns manifesta d'una manera intel·ligent, sana i substancial.

Altra dada en prò seu: quan actua reflexament, i d'una manera influenciada, ho fa d'una manera fina i intel·ligent, i no grollera i únicament aparatosos.

Es per això que és lamentable el camí que ara darrerament segueix: No coneixem l'expositor però, parlant en plata, no creiem que abandoni aquest camí, molt fàcil i que porta a solucions promptes i aparentment definitives. La reacció és dura i costosa.—I és lamentable, perquè En Sala és, d'entre els qui desfilen pels nostres salons d'exposicions, un dels pocs amb dots suficients per a triomfar i imposar-se de una manera plena, sense necessitat de caure pel camí de les transaccions fàcils i immediats.—M. C.

Ara fa poc una fórmula fàcil i llisa ens era dictada: anti-impressionisme. Fou llençada així com així, com aquell qui no diu res, i amb un aplom meravellós.

Tot era u, aquí. De la posició objectivista de Cézanne, a la posició acadèmica de l'impressionisme vivint de receptes i solucions tècniques formulitzades, i estatuint, com únic objectiu, la seva repetició, tot s'hi confonia sota una mateixa tònica, sense cap matig ni gradació.—Nosaltres, però, que no som certament uns professionals del matig, no ens deixem caure en aquestes fàcils fórmules antitètiques, tancades i absolutes.

Això és per a dir—matant amb un tret dos pardals—que nosaltres no som anti-impressionistes. Jutjant per valors absolutes i no per valors de posició o de direcció,—és clar—Renoir, per exemple (i no cal dir si també Cézanne) tenen en nosaltres un culte fervent, i el seu lloc.

Renoir o Cézanne, són impressionistes: no són, però, l'impressionisme.—Darrera d'ells, objectivistes i amb una visió de les coses substancial i plena, intel·ligent, vénen ja els repetidors de solucions, els acadèmics; ve la gent que viu de receptes, i de solucions i de formulismes.

Per aquests l'element inicial, i el punt de partida, està en aquesta repetició de solucions: ells no veuen les coses si no és a la manera de

Cézanne o de Renoir, i les fórmules i solucions tècniques són per a ells, no una conclusió i un element al servei i disseny de la intel·ligència, i arma d'aquesta, ans altrament l'element inicial i obligat.

Això és, perfectament, un academisme: Ço és una adopció i repetició de solucions, d'una manera morta i mecanitzada; perfectament atàvica, perquè no obeeix a cap interès viu i substancial.

En Carles és d'aquests: actúa reflexament, i és d'aquells que viuen sempre al marge. Repeteix fórmules i solucions, i en lloc de produir-se d'una manera personal i moure's d'una manera objectiva, viva i intensa, es mou amparant-se en unes fórmules prestigioses, i produint-se d'una manera reflexa.—L'element de personalitat, en la seva obra, hi és reduït a un mínim; a un mínim, que és fatal i ineludible en tot artista i en tota obra. Però la seva valor i el seu lloc és purament contingent, fatal, sense adquirir una condició de cosa expressa i sense tenir una valor substancial i de cosa exigida.

En Carles és impressionista: és, però, en conseqüència, i més justament, un acadèmic de l'impressionisme.—I, com tot academisme, la seva obra senyala un terme i una conclusió, i la eclosió d'un període. En Carles és entre nosaltres l'espectacle vivent i actual de una agonia.—M. C.

DIETARI ESPIRITUAL

Com prometérem, donarem unes breus recensions de les més interessants conferències del Curs d'Extensió Universitària hispà-germànic.

CONFERENCIA BOSCH GIMPERA

El conferenciant, després d'una curta introducció en la qual exposà la gran contribució als estudis ibèrics des de W. von Humboldt fins als recents treballs d'arqueòlegs nacionals i estrangers, passà a estudiar el poble iber i la seva civilització.

El poble iber de raça, probablement camítica com els berebers de l'Àfrica, arriba a la península a través de l'Estret de Gibraltar en època que és impossible de precisar, però anterior segurament a les colonitzacions fenícia i grega. En el segle V. (a. de J. C.) ocupen ja la costa del Sur i de l'Est d'Espanya i han penetrat en el Nord de França, d'on són expulsats

pels gals en el IV, allavors entren en el centre i l'Oest de la península arrebatant aquest territori als celtas.

El major floreixement de la cultura ibèrica té lloc al SE. i S. de la Península. Allí dels segles V. i IV es troben ciutats, necròpolis i santuaris en els quals es manifesta un art notable.

El conferenciant estudià i projectà les més interessants escultures de Osuna del Cerro de los Santos, la Dama de Elx, les figuretes votives de bronze, els vasos pintats, les armes i joies, etc.

Quan la costa és teatre de l'expansió cartaginesa del temps dels barquides i de la segona guerra púnica que acaba amb la conquesta romana, floreix la civilització ibèrica a Aragó i a Castella.

D'Aragó s'estudiaren les ciutats i les seves troballes, projectant-se, entre altres coses; fo-

tografies de les excavacions del Puig de Sant Antoni de Calaceir i la ceràmica de Zaida.

Després s'estudiaren particularment la veritat de la cultura ibèrica que representa Numancia amb la seva arquitectura típica i la seva decoració notabilíssima de la ceràmica.

Acabà la conferència exposant com la conquesta romana de Celtiberia acaba amb l'esperit d'independència dels celtíbers i al mateix temps posa fi a l'evolució de la cultura ibèrica.

CONFERENCIA HUC OBERMAIER

El professor Huc Obermaier que ho ha sigut de l'Universitat de Viena i de l'Institut de Paleontologia humana de París i que des dels començos de la guerra es troba agregat al Museu de Ciències Naturals de Madrid, donà una bella conferència sobre «L'home fòssil».

El professor Obermaier és indiscutiblement la primera autoritat científica en arqueologia i geologia cuaternaries i l'estudi de l'home fòssil ha sigut l'objecte dels seus estudis de tota la vida.

En la conferència explicà com la terra havia passat al cuaternari, l'últim període de la seva formació, per una serie de èpoques glaciars o sia temps en què per efecte del descens de la temperatura grans regions del planeta es cobrien de gel, trobant-se entre aquests temps glaciars períodes en què la temperatura era més templada i en els que el gel deixava de cobrir dits territoris esdevenint de nou habitables.

Els restes fossilitzats de les materies que'ls glaciars acumulen en determinats llocs de llurs curs són una clau per a datar els restes de l'home i del seu utilatge que a voltes es troben en relació amb dits fenòmens geològics.

Explicà després com les troballes d'utensilis, restes humans i obres d'art d'aquells temps reculats ens permeten seguir l'evolució de la cultura primitiva de l'home des de les armes rudimentaris de xillex dels començos del paleolític que corresponen a la raça de Neanderthal, tan diferenta del tipus actual d'home fins als útils més variats i perfets dels temps volutrians i magdalenians que cal atribuir a la raça de Cro-Magnon, tipus antropològic ja ben semblant al de l'actual europeu. Aquesta raça fou també la que pintà les belles decoracions de les cavernes i roques de la península ibèrica i del N. de França, representant bisonts, mamuts, rens i escenes de caça.

CONFERENCIA DEL PROF. WESTERMANN

El professor Dietrich Westermann, del Seminari de llengües orientals de l'Universitat de Berlín ha dedicat varis anys a viatges per l'interior de l'Àfrica, recollint material per estudiar les llengües i la religió dels negres.

En la seva conferència parlà de la difusió de l'Islam entre els negres, estudiant l'història

d'aquesta propagació des dels dies del Profeta en què es devia a expedicions per cercar botí i esclaus fetes per les tribus del N. que havien adoptat l'Islam, fins als nostres dies en què aquesta religió penetra insensiblement entre els negres amb les relacions comercials d'aquests amb determinades tribus negres que monopolitzen el comerç de l'interior de l'Àfrica.

Abans un quefe islamita empenia la guerra santa contra els negres pagans amb l'objecte menys de convertir-los que de esclavitzar-los o fer-los pagar tributs.

Ara aquelles tribus de negres comerciants amb les seves maneres d'homes de món i l'atraient que té pel negre el desconegut, sobre tot si és assequible a la seva intel·ligència, poc a poc les factories de dites tribus es converteixen en el centre d'una influència religiosa.

Mentre que'ls missioners cristians tenen en general poc èxit perquè prediquen una religió que exigeix del negre un canvi total de manera de viure i perquè els negres, una vegada convertits, no's senten mai iguals als europeus que'ls dominen, aquells comerciants mahometans poc els hi fan deixar de llurs hàbits i supersticions i sobre tot, una vegada convertits, no hi ha la distancia que existeix sempre amb l'europeu.

L'Islam entre'ls negres és en el fons un conjunt de pràctiques de magia que reben llur força, en lloc de les petites divinitats paganes, d'un sol déu, d'Allah.

Poc a poc l'Islam va esdevenint a l'Àfrica la religió del negre culte i es fa una religió de raça.

CONFERENCIA PERE BARNILS

La conferència del nostre company En Pere Barnils versà sobre Fonètica General. Començà fent l'història del desenrotlló d'aquesta ciencia i endreçà un homenatge fervorós al seu il·lustre fundador l'abat francès Rousset. Es referí llargament a la polèmica que hi ha hagut sempre entre els gramàtics i els fonetistes i que ha portat un creixement considerable de la ciencia d'aquests darrers. Parlà també dels sistemes de transcripció fonètica i féu un detallat anàlisi dels òrgans que contribueixen a la producció dels sons. És referí igualment als aparells que s'utilitzen per a l'estudi experimental dels sons, fent-ne una descripció clara i sintètica.

Parlà després En Pere Barnils de l'estat actual de la Fonètica General relacionant-la amb l'ensenyament dels sords-muts i fent remarcar la contribució poderosa que ha aportat a aquesta i els beneficis que per ella treuen els qui sofreixen de la doble malura de veure's privats dels sentits de l'oït i del do de la paraula.

Finalment, el conferenciant es referí llargament al Laboratori de Fonètica Experimental

que la Diputació de Barcelona ha creat al costat de l'Institut d'Estudis Catalans. Féu una detallada relació del seu funcionament i dels treballs portats a cap fins al dia d'avui, fent remarcar la transcendència de la seva actuació en la regularització del nostre idioma. I, per acabar, elogia la benemèrita corporació que ha fundat dit Laboratori de Fonètica, de l'actuació del qual tant es pot esperar.

* * *

Sota el títol *LA SPAGNA NELLA VITA ITALIANA DURANTE LA RINASCENZA*, ha publicat la casa *Gius Laterza e figli*, de Bari, un recull de memòries i articles de Benedetto Croce elaborats des del 1893 al 1906 i ara completats i ampliat pel mateix autor qui s'ha servit de les noves dades i recensions que ha rebut d'Eugenio Mele i d'Arturo Farinelli.

Un dels nostres companys estudiarà aquest llibre amb la detenció que l'importància del tema mereix. Creiem també que podrà precisar l'orientació general de l'obra des del punt d'esguard català, que ja l'autor reconeix i insinua quan parla especialment de les relacions de catalans i italians i de la Cort d'Alfons d'Aragó.

* * *

La gravetat i l'urgència dels problemes econòmics plantejats per la guerra no reclamen solucions d'oratoria parlamentaria. A molts dels xerraires del Parlament espanyol els recomanaríem la lliçó continguda en el llibre *Notre avenir* de l'enginyer Víctor Cambón. «*El qui dona una ordre sense haver-ne previst les conseqüències, és indigne de manar.*»

Aquesta és també una lliçó napoleònica.

* * *

Posats a recomanar, recomanem el llibre *VERS LA DÉMOCRATIE NOUVELLE*, signat *Lysis*, pseudònim en el qual s'amaga un dels més desvetllats esperits del socialisme francès que ha realitzat brillants campanyes contra l'oligarquia financiera a França i treballa ardidament per la restauració de la claretat de concepció en las reivindicacions democràtiques, per damunt de la lluita de classes i dels arribismes d'una política fallida.

Si volem no endarrerir-nos, ens cal estar enterats d'aquesta preparació de la post-guerra que s'insinua arreu del món.

* * *

Es mort el crític italià Scipio Slataper. La seva vida treballada del dubte i l'inquietut s'ha apagat amb les primeres lluïçors de serenitat.

Al partir voluntari a la guerra acabava de finir el llibre sobre *Ibsen* que ara de poc ha publicat i prologat En Farinelli. Era l'obra de la seva joventut que el destí ha volgut fos de la seva vida; un llibre cald de força i d'entusiasme, meditat llargament, viscut a cada pàgina. Allà, de company amb el gran poeta norueg,

germà seu en tortura, Slataper hi aprengué a conèixe's, a trobar-se, a domenyar i bridar la seva força. Es un llibre de crítica que batega! Slataper ha sabut fondre en ell, admirablement, la dualitat entre home i obra, entre la part biogràfica i la part netament crítica, preocupat només de recrear sencer el drama del poeta norueg en tota la seva fondaria i en tota la seva extensió. No sabem, ni sospitem, el que hauria vingut darrera seu; com el naixement de tota cosa forta la seva aparició creava una esperança i un misteri. Al partir ell, abrandat de la follia heroica que avui sotraqueja el món, s'emportà aquella i ens deixà amb aquest. A ell, doncs, la gloria clara de l'esperança i a nosaltres la tristesa del misteri inviolable.

* * *

Ni el retorn de l'Enric Borràs, ni una obra inèdita de D. Angel Guimerà, ni el gest altruista d'un home ric, són garantíes per a que el Teatre Català visqui. Pot ser diríem que, al revés, a copia d'esforços personals aïllats i miraculosos el matarem de mica en mica. No obstant, podem sintetitzar la nostra fè en el teatre català dient que creiem en la normalitat de Catalunya. I això no vol dir que no estimem el gest altruista, ni venerem al vell dramaturg, ni volguem el retorn dels desertors, per poqueta cosa que siguin.

* * *

Senyalem, com a nota plena i esperançadora, la exposició d'En Rafel Duràn a les Galeries Laietanes. En Duràn és aquesta la primera vegada que exposa; però això no és inconvenient per a que el seu art es manifesti ja interessant, revelant-nos en el seu jove autor el do d'una sensibilitat afinada que es manifesta sense cap torbació.

Afegim el nom d'En Duràn i Camps als ja nombrosos dels nostres pintors i escriptors que excel·leixen formant pleiade. La nostra Renaixença pot ja fer gala i vanir-se amb una rica prodigalitat de noms, movent-se dins les tendències més diverses i aparentment opostes.

* * *

Es decididament dels caixistes i no dels escriptors la responsabilitat dels articles. En el número XXXIII de *LA REVISTA* hi passaren per alt algunes importants errades de caixa i omissions que desfiguraven la poesia «*Petit Poema de Cap d'Any*».

Allí on deia: *Primeríes de l'any que ben encantat el fret!*... tenia de dir: *Primeríes de l'any que heu encantat el fret!*...

Allí on deia: *Sagnen milers perquè els pocs ho han manat; per la gracia d'aquells abundi tot pecat*, tenia de dir: *Sagnen milers perquè els pocs ho han manat; per la gracia d'aquells esbandiu tot pecat.*

En lloc de: *Pels camins del blau* tenia de dir: *Pels camins del mar blau.*

I on diu: *Ja són prou bells, podeu restar*, tenia de dir: *Ja són prou bells; podeu restar així.*

LLIBRES RECENTS

JOSEP M. LÓPEZ - PICÓ

CANTS I AL·LEGORIES

OP. VIII

Preu: Dues pessetes

MIQUEL POAL AREGALL

Mots plaents i desplaents

Publicacions de LA REVISTA

Preu: Una pesseta

A. ROVIRA I VIRGILI

El Nacionalisme

Publicacions de LA REVISTA

Preu: Una pesseta i mitja

VENTURA GASSOL

ÁMFORA

Il·lustracions de Josep Obiols

Preu: Cinc pessetes

GALERIES LAIETANES

Corts Catalanes, 613

ANTIGUITATS : EXPOSICIONS : LLIBRERÍA D'ART
CAVES DE VINS : ART MODERN

PUBLICACIONS DE "LA REVISTA"

Administració: CORTS CATALANES, 613, baixos - - BARCELONA

HA SORTIT:

Meditacions sobre l'arquitectura

DE JOAQUIM FOLCH I TORRES

AVIAT:

L' OBRA D' ISIDRE NONELL

PRÓLEG D'EUGENI D'ORS.—BIOGRAFIA D'ALEXANDRE PLANA.—ESTUDIS DE FRANCESC PUJOLS, RAMÓN REVENTÓS, RAMÓN CASELLAS, MARTÍ CASANOVAS, FELIU ELÍAS, FRANCESC VAYREDA, JOAQUIM FOLCH I TORRES I ROMÀ JORI.—REPRODUCCIÓ DE DIBUIXOS I PINTURES

La edició d'aquest llibre es fa per subscripció.

Preu: Tres pessetes